عەسکەر و ئیخوان و دیموکراسی لە سودان .. حەسەن یاسین

لە ٢٥ی مانگی تشرینی یەکەمی رابردوو، بەفەرمانی سەرۆکی سوپای سودان عەبدولفەتاح بورهان، هێزەکانی ئاسایش، عەبدوڵلا حەمدەک سەرۆکوەزیرانی سودانیان دەستگیرکرد و لەوتارێکدا، کە لە تەلەفزیۆندا پەخشکرا، بورهان باری نائاسایی لەوڵاتدا راگەیاند و حکومەتی مەدەنی و ئەنجومەنی سەرکردایەتیی هەڵوەشاندەوە و بەمەش جارێکیدیکە، سوپا لەڕێگەی کودەتای عەسکەرییەوە، ئاسۆی چوون بەرەو دیموکراسیی لە سودان، لێڵکرد!

عەسکەر لە سودان، مێژوویەکی سیاسیی خراپیان هەیە و هەمیشە هەوڵیانداوە فەرمانڕەوای بکوژوببڕی وڵات بن. جەعفەر نومێری یەکێکبوو لەو عەسکەرە پلەدارانەی کە لە ٢٥ی ئایاری ١٩٦٩دا، بەزەبری هێز، دەسەڵاتی گرتەدەست و تا ٦ی نیسانی ١٩٨٥ لە فەرمانڕەوایی عەسکەرتارانەی وڵات بەردەوامبوو، چونکە عەسکەرێکیتری پلەدار، کە سوارئەلزەهەببوو، لەفەرمانڕەوایی وڵات لایبرد و خۆی جووە جێی. سوارئەلزەهەب کەسێکی سەربازیبوو، بەڵام نیشتمانپەروەرێکی دیموکراتبوو، بەیێ بەرەزامەندیی خۆی، پاش هەڵبژاردن، دەستبەرداری دەسەڵاتبوو!

نومێری یەکەمین سەرۆکی سودانبوو کە (شەریعەتی ئیسلام)ی خستەنێو بواری داد لە وڵاتدا، ئەمەش بووەهۆی گەورەترکردنی کەلێنی کێشەکانی نێوان باکور و باشوری وڵات. باکور موسڵمانن و باشوریش مەسیحی! جیاوازیی دینی و زمانی و نەتەوەیی و پاوانکردنی دەسەڵات، لەلایەن موسڵمانانەوە بوونەهۆی بەرپابوونی جەنگێکی ناوخۆیی، یان راستتر بەڵێین بوونەهۆی ئەوەی باشوورییەکان، بە رێبەرایەتیی سوپای رزگاریی میللیی سودان(SPLA)، بەسەرکردایەتیی جۆن گەرەنگ، جەنگی سەربەخۆیی رایەبگەیەنن. جەنگەکە بەردەوامبوو تا لە ساڵی ٢٠١١دا، باشور سەربەخۆیی بەدەستهێنا و باشورییەکان دەوڵەتی باشوری سودانیان دامەزراند!

عومەر بەشیر، وەک عەسکەرێک، کە بە بیروباوەڕ ئیخوانی بوو، لەڕێگەی کودەتاوە لە ساڵی ١٩٨٩ دەسەڵاتی گرتەدەست و فەرمانڕەوایەکی ئیسلامیی دامەزراند و ٣٠ ساڵ بەئاگر و ئاسن فەرمانڕەوایی وڵاتیکرد.

لە ساڵی ٢٠٠٣ بەشیر جەنگێکی ناوخۆیی لە دارفۆر بەرپاکرد و سەریکێشا بە جینۆسایدکردنی خەڵکەکەی و ٣٠٠ تا ٤٠٠ هەزار کەسی

تەدا کوژرا.
تا ٢٠١١ و پێش جیابوونەوەی باشوری سودان، وڵاتی سودان، لەڕووی ڕووبەرەوە، هەم گەورەترین وڵاتی عەرەبی بوو، هەم گەورەترین وڵاتی ئەفریقیا یش.
لە کۆتایی ٢٠١٨دا، خەڵک دەستیاندایە ناڕەزایی و خۆپیشاندان، حکومەتی بەشیر، بێئاگر وەڵامیدانەوەو سەرەنجام جارێکیدیکەش عەسکەر لە ١١ی نیسانی ٢٠١٩دا کودەتایکرد!
سودان وڵاتێکە دانیشتوانەکەی نزیکەی ٤٥ ملیۆن کەسە. خەڵکەکەی لەبارێکی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابوریی خراپدان، بەدەست چەندین کێشەوە دەناڵێنن، ئاو نییە، کەرەستەی خۆراک نییە، نرخی بەنزین بەرزە، گەنم و دانەوێڵە زۆر کەمە و بەشی پێداویستییەکانی هاووڵاتییان ناکات. نەخۆشی لە وڵاتدا زۆرە و دەرمان کەمە، ئەو حکومەتە دیموکراتەی بەهەڵبژاردن دەسەڵاتی گرتبووە دەست و حەمدوک سەرۆکایەتیی دەکرد، ڕێگری و کۆسپی گەورەی بۆ چاکسازی لە بەردەم قوتکرا بەوە و هەشتاش هەر کەڵینەدەدا، کەچی لەپڕ ڕۆژی ٢٥ی تشرینی یەکەمی ڕابردوو، عەسکەر، جارێکیدیکەش کودەتای کرد و حکومەتی هەڵبژێردراوی هەڵوەشاندەوە، دوای ئەوەش پلەدارانی عەسکەریی ئیخوانیی سەربە بەشیر، هەوڵیاندا کودەتا بەسەر کودەتاچییەکاندا بکەن و حکومەتێکی ئیسلامیی ئیخوانی بهێننەوە سەر تەختی فەرمانڕەوایی، بەڵام هەوڵەکەیان سەرینەگرت!
ئێستا سودانییەکان لە ئیخوانییەکان ڕزگاریانبووە، بەڵام پێناچی وا زوو لەدەست حوکمڕانیی عەسکەر دەربازیان بێت، چونکە عەسکەرتارەکانی سودان، میسر و ئیمارات و سعودییە و ئیسرائیلیش پشتیوانیا نن!

حەسەن یاسین